

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Legitieme en legaat

Es, P.C. van

Citation

Es, P. C. van. (2021). Legitieme en legaat. *Jbn: Juridische Berichten Voor Het Notariaat*, 2021(5), 12-13. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3275586>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3275586>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

23. Legitieme en legaat

P.C. VAN ES

In deze bijdrage wordt naar aanleiding van Hof Arnhem-Leeuwarden 25 augustus 2020 (ECLI:NL:GHARL:2020:6674) ingegaan op een aantal aspecten van inkorting op een al uitgekeerd legaat.

1. Inleiding

Op 25 augustus 2020 heeft Hof Arnhem-Leeuwarden (ECLI:NL:GHARL:2020:6674) een op het eerste gezicht weinig opzienbarende uitspraak gedaan over de toepassing van de regeling van inkorting op legaten. Bij nadere beschouwing blijken er echter toch enkele interessante facetten aan het vonnis te zitten die de aandacht verdienen. De casus speelde in een niet-alledaagse familiecontext. De hoofdrolspeelster (*verzoekster*) was het adoptiefkind van vader en moeder. Zij had een biologische broer (*verzoeker*) die geadopteerd was door verweerder. De adoptiefouders van verzoekster woonden vanaf 1988 samen met *verweerder*. Kort na het overlijden van moeder, overlijdt vader op 8 februari 2011. Hij heeft zijn dochter (*verzoekster*) tot enig erfgenaam benoemd en een legaat van de woning gemaakt aan verweerder. Bij dit legaat is bepaald dat verweerder de hypotheekschuld op de woning moet overnemen. Op 10 april 2013 heeft verzoekster de woning ten titel van legaat geleverd aan verweerder.

Ten tijde van de afwikkeling van de nalatenschap van vader was over het vermogen van verweerder een meerderjarigebewind ingesteld. Verzoekster en verzoeker waren de bewindvoerders.

2. Getalsmatige uitwerking

De waarde van de activa van de nalatenschap (inclusief de woning) bedraagt € 426.706. De overname van de hypotheekschuld door de verweerder komt in de uitspraak verder niet meer aan de orde en de waarde van de gelegateerde woning wordt gesteld op € 191.000. Naar ik aanneem is dit de waarde van de woning na aftrek van de resterende hypotheekschuld. De schulden die op grond van art. 4:65 BW in aftrek komen op de legitimaire massa worden begroot op € 144.996. Dit leidt tot een legitime portie van verzoekster van $\frac{1}{2} \times (\text{€ } 426.706 - \text{€ } 144.996) = \text{€ } 140.855$. Na voldoening van het legaat houdt verzoekster als erfgenaam een bedrag over van $\text{€ } 426.706 - \text{€ } 144.996$ (de schulden) – $\text{€ } 191.000$ (de waarde van woning) = $\text{€ } 90.710$. Dit bedrag komt op grond van art. 4:71 BW

in mindering op de legitime portie, waarna een legitime vordering van € 50.145 resteert. Verzoekster kan dit bedrag verkrijgen door inkorting op grond van art. 4:87 BW. Volgens lid 2 van dit artikel komen alle erfstellingen en legaten in beginsel gelijkelijk naar evenredigheid van hun waarde voor inkorting in aanmerking. In dit geval blijft de erfstelling van verzoekster op grond van art. 4:87 lid 3 BW echter buiten schot, zodat het hele bedrag wordt ingekort op het legaat aan verweerder. Het hof overweegt vervolgens in r.o. 3.4:

‘Het legaat van de woning is volledig aan [verweerder] voldaan, zodat hij het bedrag van de inkorting in geld aan [verweerder (*sic*), lees: *verzoekster*] moet betalen (art. 4:120 lid 1 BW). Dat is als gezegd een bedrag van € 50.145.’

3. Grondslag voor terugvordering van een al uitgekeerd ingekort legaat

De bovenstaande uitkomst lijkt mij volkomen juist. Door inkorting gaat de vordering van de legataris tot het beloop van het ingekorte gedeelte in absolute zin teniet, zonder dat het bepaalde in art. 4:120 lid 5 BW (over vermindering) een rol speelt. Zie ten onrechte in andere zin Rb. Limburg 6 december 2017, ECLI:NL:RBLIM:2017:12053, waarover A.J.H. Pleysier, ‘Legitieme moet wijken voor legaat’, *JBN* 2018/35; G.G.B. Boelens, ‘Enige opmerkingen over de verhouding tussen de erfgenaam/legitimaris en de legataris’, *De Notarisklerk* 2018, p. 58-63 en W.D. Kolkman & J.H.M. ter Haar, ‘De lastige verhouding tussen inkorting en vermindering’, *Tijdschrift Erfrecht* 2019, p. 14-17.

De verwijzing naar art. 4:120 lid 1 BW in de overweging van het hof kan ik echter niet goed duiden. Art. 4:120 lid 1 BW bepaalt weliswaar dat een schuld uit legaat als laatste wordt voldaan, maar deze bepaling vormt niet de grondslag voor de (gedeeltelijke) terugvordering van een al uitgekeerd legaat. Deze grondslag moet gezocht worden in de laatste zin van art. 4:87 lid 4 BW, waar de op de *vermindering* betrekking hebbende bepaling van art. 4:120 lid 4, tweede zin BW van overeenkomstige toepassing wordt verklaard op *inkorting*. Zoals ik eerder heb betoogd in *Tijdschrift Erfrecht* 2007, p. 81-85 (‘Inkorting van reeds uitgekeerde (quasi)legaten’) is

deze verwijzing niet goed doordacht. De tweede zin van art. 4:120 lid 4 BW bepaalt namelijk het volgende:

‘Voor zover de prestatie reeds is verricht, blijft de rechtsgrond daarvoor in stand, behoudens de mogelijkheid van terugvordering en verhaal als bedoeld in de artikelen 216 en 220 lid 3.’

Art. 4:216 en 4:220 lid 3 BW hebben betrekking op terugvordering door een *vereffenaar* bij het van toepassing zijn van de wettelijke vereffeningprocedure. Daarvan is hier geen sprake, zodat terugvordering door de verzoekster naar de letter van de wet niet mogelijk is. In het bovenvermelde artikel uit 2007 heb ik echter verdedigd dat art. 4:87 lid 4 BW zodanig vrij geïnterpreteerd moet worden dat hierin ook de mogelijkheid wordt gelezen dat op een legataris, met betrekking tot het ingekorte gedeelte van zijn verkrijging, een ongedaanmakingsverplichting komt te rusten jegens de met het legaat belaste erfgenaam. Deze liberale interpretatie wordt onderschreven door *Asser/Perrick 4* 2017/351 en zij stemt – in ieder geval wat betreft het resultaat – overeen met de onderhavige uitspraak van hof Arnhem-Leeuwarden.

4. Overige vorderingen

Naast de door het hof toegewezen vordering die betrekking had op de legitieme, vorderde verzoekster van verweerder ook de terugbetaling van de door haar voorgeschoten erfbelasting. Deze vordering wordt eveneens toegewezen. Verder vorderde verzoekster (tezamen met verzoeker) de vergoeding van een aantal kosten die zij (verzoekster en verzoeker) ten behoeve van de verweerder zouden hebben gemaakt. Het ging hier onder meer om kosten die verband hielden met de verbouwing van de woning en om notariële kosten en taxatierapporten. Deze laatste vordering wordt afgewezen op gronden die hier verder niet zullen worden besproken. Bij de notariële kosten en de kosten van de taxatierapporten wil ik echter wel een ogenblik stilstaan. Naar ik aanneem zijn deze kosten gemaakt in verband met de berekening van de legitieme en de overdracht van de woning ten titel van legaat. Als dat inderdaad het geval is, dan zijn dit kosten van de vereffening van de nalatenschap als bedoeld in art. 4:7 lid 1 sub c BW, welke bepaling volgens de heersende leer ook betrekking heeft op de kosten van de niet-wettelijke (informele) vereffening. Deze kosten behoren niet alleen ten laste van de erfgenaam/legitimarisch, zoals in de onderhavige casus lijkt te zijn gebeurd. Wanneer de notariële kosten en de kosten van de taxatierapporten als vereffeningskosten waren meegenomen, dan zou het plaatje er als volgt hebben uitgezien. Enerzijds verkleint het meenemen van de vereffeningskosten (die voor dit voorbeeld op € 1.000 worden gesteld) de legitieme portie van de verzoekster. Vereffeningskosten komen op grond van art. 4:65 BW immers in aftrek op de legitieme massa. Wanneer wordt uitgegaan van € 145.996 aan relevante schulden (in plaats van € 144.996) dan bedraagt de legitieme portie van de verzoekster $\frac{1}{2} \times (\text{€ } 426.706 - \text{€ } 145.996) = \text{€ } 140.355$ (in plaats van € 140.855). Het

meenemen van de vereffeningskosten als schulden van de nalatenschap verkleint anderzijds echter de omvang van het op grond van art. 4:71 BW te imputeren bedrag. Verzoekster verkrijgt nu als erfgenaam € 426.706 – € 145.996 (de schulden) – € 191.000 (de waarde van woning) = € 89.710. De legitieme vordering is dan € 140.355 – € 89.710 = € 50.645 en dat is € 500 meer dan in de situatie waarin de vereffeningskosten niet betrokken waren in de berekening van de legitieme. De vereffeningskosten komen nu dus voor € 500 ten laste van de legataris (verweerder) en voor € 500 ten laste van de erfgenaam/legitimarisch (verzoekster).

5. Tot slot: de rol van de notaris

De verzoekster had zich wat betreft de met de legitieme portie verband houdende vordering een langdurige procedure in twee instanties kunnen besparen als zij bij de voldoening van het legaat de oplegregel van art. 4:122 BW had ingeroepen. Dit spreekt te meer nu in de leveringsakte van 10 april 2013 expliciet melding wordt gemaakt van de legitieme vordering van de verzoekster ad € 50.145. Verzoekster was dus op hoogte van het bestaan van de vordering en had verweerder de keuze kunnen geven tussen (i) betaling van € 50.145 voorafgaand aan de levering van de woning en (ii) genoeg nemen met een bedrag in geld van € 140.855 (€ 191.000 – € 50.145).

De leveringsakte maakt ook melding van de door de verweerder verschuldigde erfbelasting ad € 43.666. Bij legaten van geldsommen zal de erfgenaam het bedrag van erfbelasting als regel inhouden op het verschuldigde legaat. De reden hiervoor is dat de erfgenaam op grond van art. 46 lid 1 Iw aansprakelijk is voor de door de legataris verschuldigde erfbelasting. Bij een legaat van een woning is het achterhouden van een geldbedrag natuurlijk niet mogelijk. Het lijkt mij naar analogie van art. 4:122 BW echter verdedigbaar dat de erfgenaam de levering aan de legataris kan opschorten totdat hij de door de legataris verschuldigde erfbelasting heeft ontvangen.

Het ligt in gevallen als de onderhavige op de weg van de notaris om een cliënt te wijzen op de betalingsrisico's en de mogelijke oplossingen. In dit concrete geval was opleg geen optie omdat verweerder niet beschikte over geldmiddelen. Verkoop van de woning was ook geen optie omdat het de bedoeling van verzoekster en verzoeker was om de woning als huurhuis te exploiteren.

Kijkend naar de rol van de notaris zou het advies wel op zijn plaats zijn geweest om ter gelegenheid van de levering ten titel van legaat een hypotheek op de woning te doen vestigen tot zekerheid van het door de verweerder aan de verzoekster verschuldigde bedrag van ruim € 90.000. Een procedure had dan wellicht voorkomen kunnen worden. *Hof Arnhem-Leeuwarden 25 augustus 2020, ECLI:NL:GHARL:2020:6674*

Over de auteur

P.C. van Es

Hoofddocent Universiteit Leiden.